

HENNING JAKHELLN
professor

Institutt for offentlig rett
Universitetet i Oslo
Karl Johansgt. 47 (Domus Bibliotheca)
Postboks 6706 St. Olavs plass
0162 Oslo

Tlf.: 22 85 94 31

Fax: 22 85 94 20

henning.jakhelln@jus.uio.no

30. september 2003

Stortinget
Kontroll- og konstitusjonskomitéen
0026 Oslo

Erstatningsoppgjøret med Nordsjøens pionérdykkere - NOU 2003: 5 og
St. meld. nr. 47 (2002-2003) Gransking av pionerdykkernes forhold i Nordsjøen.

Denne sak er nå så inngående belyst at tiden må være kommet til en konsentrasjon om sakens hovedpunkter, slik at det på en verdig måte kan bli lagt et grunnlag for et noenlunde raskt, endelig og anstendig oppgjør for Nordsjøens pionerdykkere og deres etterlatte, i stedet for fortsatt prosedyre og polemikk.

Jeg tillater meg derfor å fremme et forslag til hvorledes et oppgjør kan legges opp og gjennomføres. Forslaget med generelle og spesielle kommentarer vedlegges. Det er gjort særskilt rede for at Stortinget har adgang til å treffe vedtak om at utmålt erstatning belastes Statens Petroleumsforsikringsfond (vedlegg 1).

Jeg har tidligere fremkommet med kritiske bemerkninger i tilknytning til granskningskommisjonens og departementets saksbehandling. I denne sammenheng legges disse bemerkninger til side.

Forslaget er en oppfølging av tidligere brev av 16. mai 2003, 8. april 2003 og 7. januar 2003, alle til Arbeids- og administrasjonsdepartementet; disse brev følger som vedlegg til dette forslag (vedlegg 2 - 4).

Med vennlig hilsen

Forslagets hovedpunkter

Forslaget er basert på utgangspunktet om full erstatning til skadelidte og etterlatte etter yrkesskade, basert på at dykkerne og deres etterlatte behandles *som om* staten er erstatningsrettslig ansvarlig.

For å få en rask og uavhengig erstatningsutmåling foreslås det at erstatningen fastsettes av en voldgiftsrett.

Forøvrig angir forslaget med tilhørende kommentarer hvorledes denne erstatning skal fastsettes og beregnes, med renter fra skadetidspunktet. I hovedsak er det tale om presiseringer i samsvar med gjeldende erstatningsrett, med sikte på å forenkle voldgiftsrettens arbeid.

Det foreslås at utmålt erstatning belastes Statens Petroleumsforsikringsfond, og det er redegjort for Stortingets adgang til å treffe vedtak om dette. Stortinget vil imidlertid selvsagt stå fritt til å velge den løsning at erstatning dekkes av statens vanlige midler, og dermed belastes statsbudsjettet. Velges denne løsning kan forslagets punkt 6 utgå.

Endelig foreslås at dykkerne eller deres etterlatte må akseptere den foreslåtte ordning for å være omfattet av denne, og at krav må fremmes, innen utløpet av 2007. Andre dykkere eller etterlatte vil kunne fremme sine krav ved å reise sak for de alminnelige domstoler.

Forslag til opplegg og gjennomføring av erstatningsoppgjøret mellom staten og Nordsjøens pionérdykkere - NOU 2003: 5 og St. meld. nr. 47 (2002-2003) Gransking av pionérdykkernes forhold i Nordsjøen.

1. De dykkere og deres etterlatte som omfattes av dette erstatningsoppgjør skal erstatningsrettslig behandles som om staten er ansvarlig for de tap som de er blitt påført som følge av deres arbeid som dykkere i Nordsjøen, jfr. yrkesskadeforsikringslovens § 11 annet ledd.
 Det foretas dermed et fullstendig og endelig oppgjør i forholdet mellom staten og dykkerne/deres etterlatte i anledning krav etter første ledd.
 Staten forbeholder seg retten til å kunne gjøre regresskrav gjeldende overfor dykkernes tidligere arbeidsgivere, operatørselskaper m.fl.
2. Dykkere og deres etterlatte skal ha full erstatning for tap som omfattes av pkt. 1, beregnet fra skadetidspunktet, jfr. folketrygdlovens § 13-5. Skatteulempen settes til 25 %. Ménerstatning tilkjennes etter vanlige regler med tillegg av 25 %.
 Det skal gjøres fradrag for lønn under sykdom og lignende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning, forsikringsytelser og andre forsikringsytelser i henhold til skadeserstatningslovens § 3-1 tredje ledd.
 Det skal ikke tilkjennes erstatning for ikke-økonomisk tap (oppreisning).
3. For de beløp som fastsettes etter pkt. 2 skal det tilkjennes renter fra skadetidspunktet med 5 % p.a. medmindre ytterligere tap er lidt.
4. Staten skal ikke påberope seg noen foreldelsesfrist i anledning skader som omfattes av pkt. 1, jfr. pkt. 2, og heller ikke i relasjon til renteberegningen etter pkt. 3.
5. Erstatning etter pkt. 2 og renter etter pkt. 3 fastsettes av en voldgiftsrett på tre medlemmer. Staten og Nordsjødykkeralliansen utpeker hver ett medlem av voldgiftsretten. De således utpekte medlemmer utpeker i fellesskap voldgiftsrettens leder. Voldgiftsrettens leder skal være jurist, og ha de kvalifikasjoner som kreves for å være dommer i Høyesterett.
 Voldgiftsrettens vedtak er endelig.
 Forøvrig får tvistemålslovens kap. 32 anvendelse.

6. Erstatning etter pkt. 2, jfr. også pkt. 3, utmålt av voldgiftsretten belastes Statens Petroleumsforsikringsfond.

Voldgiftsrettens utgifter belastes Statens Petroleumsforsikringsfond.

7. Oppgjøret skal omfatte alle dykkere/deres etterlatte i Nordsjøen som på norsk territorium og/eller norsk kontinentalsokkel er blitt påført skade på grunn av eller i tilknytning til utført dykking i forbindelse med oljevirkksomheten i Nordsjøen i tidsrommet 1965 - 1990.

8. Bestemmelsene om dette oppgjør får bare anvendelse på de dykkere/deres etterlatte som senest 31. des. 2007 tiltrer ovenstående punkter 1-7, likevel slik at tiltredelse også kan gjøres senere, dersom det foreligger særlige omstendigheter og fristoversittelsen ikke er forsettlig.

For å være omfattet av dette oppgjør må krav være reist overfor voldgiftsretten senest 31. des. 2007, likevel slik at sak kan reises også senere, dersom det foreligger særlige omstendigheter og fristoversittelsen ikke er forsettlig.

Generelle kommentarer til forslaget

Forslagets punkt 1 første ledd angir det prinsipielle utgangspunkt, at dykkerne og deres etterlatte i erstatningsrettslig sammenheng skal behandles *som om* staten var ansvarlig.

I granskningskommisjonens rapport er det konkludert med at det samlet sett "er ... mye som taler for at staten har et rettslig ansvar og derfor bør bære det økonomiske ansvaret for skader som en del dykkere har pådratt seg som følge av dykkingen i Nordsjøen og skader som kan komme til å utvikle seg (senvirkninger)" (NOU 2003: 5 s. 110). Dette standpunkt bestrides imidlertid av Arbeids- og administrasjonsdepartementet, som henholder seg til Lovavdelingens uttalelse, og gir uttrykk for "at det vanskelig kan fastslåes noe rettslig ansvar for staten på grunnlag av det som fremkommer i kommisjonens rapport (St. meld. nr. 47 (2002-2003) s. 12 flg.). Dertil kommer at det også bestrides at den nødvendige årsakssammenheng foreligger (s. 15 flg.).

Det er hevet over tvil at de rettslige spørsmål som foreligger tildels er svært kompliserte, noe som også Arbeids- og administrasjonsdepartementet bemerker (s. 14). Det er også hevet over tvil, at Stortinget ikke kan avgjøre spørsmålet om statens ansvar overfor dykkerne. Dette rettslige spørsmål vil måtte avgjøres av domstolene.

Formålet med dette forslag er en konsentrasjon om sakens hovedpunkter. Siktemålet er å få til en ordning slik at det på en verdig måte kan bli lagt et grunnlag for et noenlunde raskt, endelig og anstendig oppgjør for Nordsjøens pionerdykkerne og deres etterlatte. Dette er således hverken tid eller sted for fortsatt prosedyre og polemikk. Jeg finner det derfor mest korrekt, i denne sammenheng, å gjøre bruk av nøytrale uttrykk. Her skal jeg derfor nøye meg med å uttrykke det slik, at det rettslige spørsmål om statens ansvar overfor dykkerne og deres etterlatte vil kunne karakteriseres som tvilsomt. Med dette forslag er det altså ikke tatt noe standpunkt til det underliggende ansvarsspørsmål.

Det er videre mitt syn, at saken vil tjene på det, om også Stortinget velger denne tilnærming til disse spørsmål. Og det er utvilsomt at Stortinget kan treffe vedtak om hvorledes det mener at staten bør forholde seg til dykkernes krav, uansett hvordan det måtte forholde seg med det underliggende rettslige spørsmål.

Det er således hevet over tvil at Stortinget - under enhver omstendighet - kan velge å gi dykkerne en *ex gratia*- erstatning, og at Stortinget kan fastsette størrelsen på en slik erstatning. Det er også utvilsomt at Stortinget ved sin vurdering kan legge til grunn også moralske, etiske og anstendighetsbaserte betraktninger. Ytterligere kan Stortinget legge vekt på tilknytningsforhold mellom det norske samfunn generelt og virksomheten innen petroleumsindustrien, og graden av den norske stats involvering i denne virksomhet mer spesielt.

Allerede på denne bakgrunn kan det ikke være tvilsomt at Stortinget også kan velge å rettsliggjøre sitt standpunkt, og fastsette at dykkerne skal ha sine krav vurdert *som om* staten var rettslig erstatningsansvarlig for deres tap. Ytterligere vil det være fullt legitimt å legge vekt på det ønskelige i å finne frem til en løsning på omtvistede rettsforhold, og å ta hensyn til at det vil det være tale om en pragmatisk løsning uten presedensvirkninger.

Sammenfatningsvis kan det ikke være tvilsomt at Stortinget har rettslig adgang til å treffe vedtak at dykkernes krav skal behandles *som om* staten var rettslig erstatningsansvarlig, og det er altså mitt syn at Stortinget bør treffe et slikt vedtak.

I tilknytning til ovenstående bemerkes videre, at det fremstår som lite anstendig at det norske storsamfunn i dag i betydelig grad kan basere sin velferd på petroleumsindustriens avkastning, samtidig som de personer som la grunnlaget for denne velstand - ikke minst pionerdykkerne - ikke skal få full kompensasjon for de yrkesskader og dermed sammenhengende senskader som er knyttet til denne virksomhet.

Det er mange som har gitt uttrykk for dette grunnsyn. Det får være tilstrekkelig å vise til min lederartikkel i Lov og Rett som kom ut i månedsskiftet november/desember 2002 (LoR 2002 s. 465-466, (vedlegg 5)), og til Aftenpostens lederartikkel 7. jan. 2003 (vedlegg 6).

Lederen i Lov og Rett har overskriften Nordsjødykkerne - et anstendighetsanliggende, og det uttales der bl.a.:
 "Mens norsk petroleumsvirksomhet i dag er storindustri, med avkastning som utgjør en betydelig del av det økonomiske grunnlag for dagens norske

velferdssamfunn, er situasjonen ganske anderledes for mange av "den første generasjon" dykkere som har overlevd pionérperioden. Heldigvis er ikke alle dykkere blitt skadet. Men for mange domineres bildet av senskader - ikke minst i form av omfattende psykiske plager, med derav følgende arbeidsuførhet - og antall selvmord er skremmende høyt. Det forverrer bildet ytterligere at deres psykiske og psyko-somatiske lidelser ikke blir akseptert som yrkesskade. Det fører til mangelfull økonomisk kompensasjon og svak eller ødelagt økonomi og gjeld, noe som igjen forsterker vanskelighetene eller bidrar til at familieforhold går i oppløsning.

Grunnlaget for den norske petroleumsvirksomhet er lagt i 1960- og 70-årene. Bygging og drift av anlegg offshore i værharde Nordsjøen var pionérvirksomhet. Man sto overfor en formidabel oppgave for å kunne utvikle og gjennomføre utvinning, produksjon og transport av olje- og gassforekomstene. Tilgjengelig teknologi, opplegg og organisering av arbeidsoppgaver måtte utvikles og utprøves. Tilsvarende gjaldt administrative normer og systemer. Dette krevde betydelig dristighet, samtidig som erfaring og kunnskap måtte innvinnes gjennom praksis. I dette bildet var dykkerne en helt nødvendig faktor.

Faremomentene i en slik situasjon er selvsagt selvsagt. Dykking er i seg selv farlig arbeid, og ikke minst dypdykking under forholdene i Nordsjøen medførte at faregraden måtte øke betydelig. Spørsmålet er om det ble tatt tilbørlig hensyn til faremomentene og om risikoen ble redusert så langt som mulig, eller om det ble tatt unødvendige sjanser. I den forbindelse er det også et vesentlig spørsmål om opplæring, arbeidsrutiner og arbeidstid/hviletid var lagt opp så betryggende som mulig.

Svært forsiktig uttrykt tyder meget på at ikke alt var slik det burde ha vært."

Også i Aftenpostens lederartikkel 7. jan. 2003 (vedlegg 6) tas det utgangspunkt i, at historien om den norske oljealderen siden 1965 "er ... ingen vakker historie. Den er spesielt skjæmmende og tragisk fordi vår rikdom gjennom de siste 20 år bygger på den innsats som dette fåtall av pionérer gjorde - mange av eventyrlyst, men alle med en helserisiko som var mye større enn noen ante. I dag opplyser 76 prosent av dem som drev med dette arbeidet, eller rettere sagt de gjenlevende av dem, at de har dykkerskader av varierende alvorsgrad. Et ukjent antall er omkommer i ulykker eller har begått selvmord. ---

De som i år etter år har kjempet for å få anerkjent sine oppfatninger av de langtidsskader som dykkingen medførte, kan med stolthet hevde at de [med granskningskommissjonens innstilling] har fått oppreisning - også for den hån de innledningsvis ble møtt med fra myndighetspersoner og eksperter som i det minste burde ha lånt dem øre. Hvordan beløpene nå skal fastsettes, blir det de politiske myndigheters sak å avgjøre. Siden oljemilliardene fortsetter å rulle inn, ville det være ganske forkastelig dersom det ikke omsider ble vist litt raushet her."

Dette grunnsyn - at noget anstendigvis bør gjøres - legges også til grunn i St. meld. nr. 47 (2002-2003), forsåvidt som det uttales at staten, på tross av standpunktet om at erstatningsansvar ikke påhviler staten, "ut fra en helhetsvurdering likevel bør ta et ansvar for at pionerdykkerne får den anerkjennelsen og oppreisningen som de fortjener" (s. 17-18).

Forslaget i St. meld. nr. 47 (2002-2003) fra Regjeringen er imidlertid "et oppgjør som gir en rimelig oppreisning for pionerdykkerne. Regjeringen mener derfor at det bør etableres en kompensasjonsordning, kombinert med en kollektiv anerkjennelse av pionerdykkerne, og bistand i deres daglige livssituasjon. Kompensasjonsordningen foreslås administrert av en nemnd". --- "Videre er Regjeringen opptatt av at det skal etableres ordninger som gir pionerdykkerne hjelp raskt" (s. 18).

Det er en grunnleggende forskjell mellom en nemndsmessig administrert kompensasjonsordning og en voldgiftsbasert erstatningsutmåling som i hovedsak anvender gjeldende erstatningsrett på dykkerne og deres etterlattes situasjon.

Den voldgiftsbaserte erstatningsutmåling vil innebære at de impliserte får tilkjent det de rettmessig tilkommer *som om* staten var erstatningsrettslig ansvarlig, utmålt etter de alminnelige erstatningsrettslige prinsipper for yrkesskade. Erstatningsutmålingen vil således være basert på gjeldende rett, og for voldgiftsretten vil saksbehandlingsreglene i rettergangslovgivningen få anvendelse.

En nemndsadministrert kompensasjonsordning - hvor det nærmere innhold bare i liten grad er konkretisert - vil i praksis lett kunne komme til å virke slik at dykkerne, deres etterlatte og omverdenen opplever at staten motstrebende tilbyr en nådens gave basert på et prinsipp om billighet, hvor mottaker må være verdig trengende, og som blir utmålt etter et temmelig fritt administrativt skjønn. En slik ordning får lett karakter av å være en form for moderne almisse, og er ikke egnet til å få hull på den verkebyll som pionerdykkerne og deres etterlattes situasjon fortsatt innebærer.

Også hensynet til et raskt oppgjør overfor dykkerne og deres etterlatte taler med styrke for at staten ved vedtak av Stortinget bør påta seg sitt ansvar

ved å behandle dykkerne og deres etterlatte *som om* det foreligger erstatningsansvar for staten.

Ved å etablere en voldgiftsordning, med angivelse av kriteriene for erstatningsutmålingen, skulle det være etablert en rimelig sikkerhet for en rask avgjørelse, samtidig som rettssikkerhetsgarantier vil være ivaretatt. Særlig vil det være viktig at voldgiftsretten ikke må ta standpunkt til kompliserte ansvarsgrunnlag, men har et mandat begrenset til erstatningsutmålingen. Det er dermed ingen grunn til å anta at slik voldgiftsbehandling vil være mer tidkrevende enn den nemndsbehandling som der legges opp til i St. meld. nr. 47 (2002-2003).

Skulle Stortinget velge ikke å behandle dykkerne *som om* det foreligger erstatningsansvar for staten, vil disse være henvist til å reise sak mot staten, eventuelt kombinert med saksanlegg mot øvrige aktører innen petroleumsvirksomheten. Som det fremgår av granskningskommisjonens rapport er imidlertid bildet komplisert når det gjelder de øvrige aktører på kontinentalsokkelen, operatørene og dykkerselskapene. Det fremgår bl.a. at noen dykkere har vært ansatt i operatørselskaper, mens andre har vært ansatt i et dykkerselskap og videre noen hos entreprenører, og arbeidsgiver og tilknytningsform har dessuten variert over tid. Det fremgår videre at det er en ytterligere komplikasjon at dykkingen i Nordsjøen har foregått i regi av en lang rekke selskaper, flere hjemmehørende i andre land, samtidig som det kan være uklart om og i hvilken form selskapene fortsatt eksisterer. Endelig påpekes det at rettighetshaver vil kunne ha et solidaransvar (NOU 2003: 5 s. 111).

Disse forhold, som bare kort er bemerket i St. meld. nr. 47 (2002-2003) s. 14, viser at ansvarsforholdene er kompliserte. Det vil ta tid og kreve ressurser for den enkelte dykker eller dennes etterlatte, å anlegge sak mot staten og/eller en eller flere av de øvrige aktører. Det er også fare for at de saksøkte - staten eller rettighetshavere - vil gjøre regress gjeldende overfor andre, og trekke slike regresskrav inn i saken, hvilket iallfall ikke vil gjøre prosessen mindre komplisert eller tidkrevende. I praksis vil dette alternativ formentlig innebære at mange dykkere og deres etterlatte vil komme til at de ikke har ressurser til å reise sak. Det er grunn til å understreke at hovedspørsmålet i slike saker formentlig vil være selve ansvarsgrunnlaget, og ikke "bare" erstatningsutmålingen.

Staten vil derimot råde over helt andre ressurser. Eventuelle påfølgende regress-søksmål vil staten senere kunne gjøre gjeldende, og gjøre bruk av den tid som måtte være nødvendig.

Også av disse grunner taler hensynet til et raskt oppgjør overfor dykkerne med styrke for at staten bør påta seg sitt ansvar, og behandle dykkernes krav *som om* det forelå erstatningsansvar for staten.

Spesielle kommentarer til forslagets enkelte punkter

Til forslagets punkt 1:

De dykkere og deres etterlatte som omfattes av dette erstatningsoppgjør skal erstatningsrettslig behandles som om staten er ansvarlig for de tap som de er blitt påført som følge av deres arbeid som dykkere i Nordsjøen, jfr. yrkesskadeforsikringslovens § 11 annet ledd.

Det foretas dermed et fullstendig og endelig oppgjør i forholdet mellom staten og dykkerne/deres etterlatte i anledning krav etter første ledd.

Staten forbeholder seg retten til å kunne gjøre regresskrav gjeldende overfor dykkernes tidligere arbeidsgivere, operatørselskaper m.fl.

Forslagets punkt 1 første ledd angir det prinsipielle utgangspunkt, at dykkerne og deres etterlatte i erstatningsrettslig sammenheng skal behandles *som om* staten var ansvarlig. Den nærmere begrunnelse fremgår av de generelle kommentarer.

For ordens skyld bemerkes at uttrykket "de tap som de er blitt påført som følge av deres arbeid som dykkere i Nordsjøen" refererer seg til såvel det tap som er lidt, som til fremtidig tap.

Forslagets formulering om at dykkerne skal behandles som om staten er erstatningsrettslig ansvarlig refererer seg også til spørsmålet om det foreligger erstatningsrettslig tilstrekkelig nær årsakssammenheng mellom dykkernes skader (herunder senskader) og deres arbeid som dykkere i Nordsjøen. På samme måte som etter yrkesskadeforsikringslovens § 11 skal det legges til grunn at dykkernes skader og senskader skal ansees for å være forårsaket av deres arbeid som dykkere, medmindre staten kan bevise "at dette åpenbart ikke er tilfellet", også i tilfelle hvor skaden må ansees for å ha oppstått før yrkesskadeforsikringslovens ikrafttredelse, og selv om det tap som den enkelte dykker har lidt skulle overskride de standardiserte begrensninger som følger av yrkesskadeforsikringslovens regler.

I denne sammenheng skytes inn at dykkerlønninger er vesentlig høyere enn vanlige lønnsinntekter på land, og yrkesskadeforsikringslovens regler vil - på grunn av de standardiserte begrensninger - innebære at en dykker ikke får full erstatning. Dersom en dykker på 46 år uten skade ville hatt en inntekt på kr 1 million, er det en mager trøst at han frem til pensjonsalder på 67 år kan få en skattefri grunnerstatning på ca. kr 1.705.000,- (30 G).

Den tvil med hensyn til årsakssammenhengen som departementet gir uttrykk for - at "det på nåværende tidspunkt [synes] å være usikkert i hvilken grad det er en faktisk årsakssammenheng mellom dykking i Nordsjøen og senere helsemessig svikt" (St. meld. nr. 47 (2002-2003) s. 16) - skal altså vurderes etter den omvendte bevisbyrde og med den bevisbyrdeterskel som yrkesskadeforsikringsloven for sitt vedkommende gir uttrykk for.

I denne forbindelse innskytes at det er forskjell mellom den naturvitenskapelige vurdering av om det foreligger en årsakssammenheng, og den rettslige bedømmelse av om en årsakssammenheng foreligger. Det må med andre ord skilles mellom de vitenskapelige kriterier - hvor det tilstrebes en sannsynlighetsgrad så nær 100 % som mulig - og den erstatningsrettslige vurdering av sannsynlighetsgraden, hvor det i utgangspunktet er tilstrekkelig for erstatningsrettslig ansvar at det er mer sannsynlig enn usannsynlig at den inntrufne hendelse har ført til den oppståtte skade; satt på spissen er en sannsynlighetsgrad på 51 % tilstrekkelig. Dette er også lagt til grunn av Høyesterett, jfr. uttalelsen i Rt. 1992 s. 64 (P-pillesak II): "Det følger av det jeg har sagt at beviskravet for å fastslå en årsakssammenheng ikke stilles like strengt i erstatningsretten - hvor spørsmålet er hvem som skal bære det økonomiske tapet etter en skade - som i naturvitenskapen". Uttalelsen gjelder den erstatningsrettslige vurdering i sin alminnelighet. For yrkesskader m.v. kommer i tillegg prinsippet om "omvendt bevisbyrde", som innebærer at det er staten som må gjøre det mest sannsynlig at årsakssammenheng ikke foreligger; det er ikke dykkerne og deres etterlatte som må sannsynliggjøre at årsakssammenheng foreligger.

Ytterligere bemerkes at Haukeland Universitetssykehus, etter at St. meld. nr. 47 (2002-2003) ble lagt frem, er kommet med sin første rapport til Helse- og Sosialdepartementet. Rapporten er basert på undersøkelser av 81 dykkere, og det uttales bl.a. (rapporten s. 9): .

"Forekomsten av nevrologiske funn i dette utvalget kan ikke forklares med andre kjente faktorer som alder, tidligere hodetraume, hjerte/kar sykdom, eller alkoholvaner. --- Det undersøkte utvalget av dykkere har redusert oppmerksomhet, konsentrasjon, hukommelse, psykomotorisk tempo og mental fleksibilitet, og en mild svikt i taktil persepsjon. For ca. 30% av utvalget er det klart patologiske funn, og disse funnene er forenlig med en diffus encephalopati. - -- Et betydelig antall tilfredsstillende fullt ut kriteriene for PTSD diagnose ved klinisk vurdering. Alvorlige posttraumatiske stressreaksjoner er generelt assosiert med økt suicidalfare. --- Forandringene er nå mer uttalt, gir mer kliniske symptomer, og innebærer en betydelig forringelse av livskvalitet hos en stor andel av dykkerne."

Videre bemerkes at Haukeland Universitetssykehus i uttalelse av 5. sept. 2003 til Arbeids- og administrasjonsdepartementet avslutningsvis bemerker (vedlegg 7): "Det er ikke utelukket at en korrigerende arbeidsmiljøet ville kunne ha forebygget en del av de alvorlige konsekvenser vi nå ser. Det understrekes at post-

traumatisk stress-syndrom er en helseskade som er direkte knyttet til yrket som nordsjødykker."

På denne bakgrunn er det i forslaget punkt 1 første ledd lagt til grunn at den nødvendige erstatningsrettslige årsakssammenheng foreligger.

Forslagets punkt 1 annet ledd innebærer at det finner sted et fullt og endelig oppgjør i forholdet mellom staten og dykkerne/deres etterlatte i anledning krav etter første ledd.

Forslagets punkt 1 tredje ledd fastsetter bare det selvsagte at staten kan ha regresskrav overfor dykkernes tidligere arbeidsgivere, operatørselskaper, rettighetshavere m.fl., jfr. også det som er uttalt i St. meld. nr. 47 (2002-2003) s. 18.

Til forslaget punkt 2

Dykkere og deres etterlatte skal ha full erstatning for tap som omfattes av pkt. 1, beregnet fra skadetidspunktet, jfr. folketrygdlovens § 13-5. Skatteulempen settes til 25 %. Ménerstatning tilkjennes etter vanlige regler med tillegg av 25 %.

Det skal gjøres fradrag for lønn under sykdom og lignende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning, forsikringsytelser og andre forsikringsytelser i henhold til skadeserstatningslovens § 3-1 tredje ledd.

Det skal ikke tilkjennes erstatning for ikke-økonomisk tap (oppreisning).

Skadetidspunktet forutsettes fastsatt slik dette fremgår av folketrygdlovens § 13-5; det tidspunkt da en arbeidsulykke skjedde, eller det første besøk hos lege som medfører at en yrkessykdom konstateres. Dersom den skadelige påvirkningen er opphørt når sykdommen blir konstatert, fastsettes skadetidspunktet til den siste dagen vedkommende var under skadelig påvirkning i arbeidet. I praksis vil det for dykkere i mange tilfelle være det tidspunkt da dykkingen opphørte.

Dykkerlønninger er relativt høye, sammenlignet med landjordens lønninger generelt, og det tap som den enkelte har lidt vil derfor nødvendigvis måtte bli relativt høyt. Erstatningsrettslig er det imidlertid utvilsomt at det er det faktiske økonomiske tap som skal erstattes, og forslaget bygger på dette utgangspunktet.

For den enkelte dykker vil det på vanlig måte måtte foretas en beregning av inntekt med og uten skaden. For å forenkle en slik prosess, kan

det lages tabeller for hvilke inntekter man gjennomsnittlig ville hatt som dykker i det enkelte år, og sammenligne dette med hvilke inntekter dykkeren faktisk har hatt iht. ligningen eller trygdens pensjonspoengregister. I den utstrekning enkelte mener at de ville tjent over gjennomsnittet, vil likevel vedkommende ha krav på dekning også for det overskytende tap, men vil da måtte kunne godtgjøre dette tap, og forsåvidt ha bevisbyrden for det.

Når det først er etablert et tap frem til dags dato, vil dette utgjøre basis for beregning av fremtidig inntektstap. I tillegg kommer skatteulempe, som på bakgrunn av praksis kan settes til 25%.

Det er viktig å påpeke at skatteulempe egentlig bare angir det beløp som skadelidte må betale i (ekstra) skatt ved erstatningsoppgjøret. Slik sett er det tale om beløp som tilfaller det offentlige (stat, kommune osv.) og ikke skadelidte selv. Noe forenklet kan det anføres at ca. 40 % av erstatningen vil kunne gå tilbake til det offentlige på denne måte. Det vises forsåvidt til vedlegg 8, hvor advokat Carl Gunnar Sandvold i ProJure i brev av 29. sept. 2003 i detalj har redegjort for disse spørsmål.

For varig og betydelig skade av medisinsk art skal det etter skadeserstatningslovens § 3-2 svares særskilt ménestatning, fastsatt under hensyn til ménets medisinske art og størrelse, og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. Formentlig vil en rekke dykkere ha krav på slik ménestatning basert på medisinsk invaliditet, angitt av Haukeland Universitetssykehus. For enkelhets skyld er det i forslaget foreslått at ménestatningen avrundes oppover med ca. 25% til avrundet beløp.

Erstatning for særskilte utgifter vil kunne kreves - såvel for påførte som fremtidige utgifter - etter nærmere dokumentasjon, i rimelig og nødvendig utstrekning. Det mest aktuelle er dekning av utgifter til aktiviteter skadelidte tidligere gjorde, men som denne nå trenger hjelp til.

I tillegg kan saksomkostninger kreves dekket i rimelig og nødvendig utstrekning.

Etter forslaget punkt 2 annet ledd skal det gjøres fradrag for lønn under sykdom og lignende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning, forsikringsytelser og andre forsikringsytelser i henhold til skadeserstatningslovens § 3-1 tredje ledd.

Det er altså bestemmelsene i skadeserstatningslovens § 3-1 tredje ledd som skal legges til grunn, på vanlig måte. Etter denne bestemmelse *skal* det ved erstatningsutmålingen "gjøres fradrag for lønn under sykdom og liknende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning i arbeidsforhold eller yrke og for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien".

Bestemmelsen fastsetter videre at det dessuten "*kan* tas hensyn til forsikringsytelser som ikke går inn under foregående punktum, til annen vesentlig økonomisk støtte som skadelidte har fått eller kommer til å få som følge av skaden og til forholdene ellers".

En del dykkere har mottatt inntil kr 200.000,- fra Staten og inntil kr 750.000,- fra Statoil. I utgangspunktet synes disse ytelser å ha karakter av å være utbetalt *ex gratia*, og skulle således ikke trekkes fra etter reglene i skadeserstatningslovens § 3-1. Dette vil også være i samsvar med det som praktiseres av forsikringsselskapene ved erstatningsoppgjør. Det vises forsåvidt til vedlagte brev av 11. april 2003 fra Finansnæringens Hovedorganisasjon til Landsforeningen for Trafikkskadde (vedlegg 9).

Det er imidlertid vesentlig å kunne få til et smidig og anstendig erstatningsoppgjør mellom staten og dykkerne/deres etterlatte. Mindre vesentlige momenter ved erstatningsutmålingen bør derfor ikke tillegges avgjørende vekt. Det er videre den realitet at det er en nær sammenheng mellom disse ytelser fra Staten, Statoil og Stiftelsen, og dykkernes arbeid i tilknytning til petroleumsvirksomheten. På denne bakgrunn legges det i forslaget opp til at også disse ytelser likevel utgjør en fradragspost etter reglene i skadeserstatningslovens bestemmelser. Det kunne selvsagt åpnes for et unntak hvor slikt fradrag ville komme til å virke urimelig, og det måtte høre inn under voldgiftsretten å foreta en slik vurdering. Dermed ville det imidlertid lett åpnes både for et vanskelig skjønnstema, og for bevisførsel og prosedyre om et spørsmål av relativt begrenset betydning; begge forhold vil kunne bidra til å komplisere voldgiftsrettens arbeid. På denne bakgrunn fremmes ikke forslag om en slik unntaksbestemmelse.

Tilsvarende legges det til grunn for forslaget at det ikke skal kunne kreves oppreisning etter skadeserstatningslovens § 3-5, idet krav av denne art forutsetter grov uaktsomhet eller forsett fra den ansvarliges side. Krav om oppreisning vil kunne komplisere mulighetene for et smidig erstatningsoppgjør såvel generelt som i de enkelte tilfelle.

Det tilføyes imidlertid, at mange dykkere har fått en svært vanskelig livssituasjon som følge av sine skader. Ved forslaget punkt 2 om avrundet ménerstatning og forslaget punkt 3 om renter er det søkt også å ta hensyn til det.

Erstatning til dykkernes etterlatte for tap av forsørger baseres på ovennevnte prinsipper.

Til forslaget punkt 3:

For de beløp som fastsettes etter pkt. 2 skal det tilkjennes renter fra skadetidspunktet med 5 % p.a. medmindre ytterligere tap er lidt.

1. I samsvar med erstatningsrettslig praksis er det i forslaget fastsatt at det skal betales renter fra skadetidspunktet. Rentespørsmålet blir imidlertid særlig viktig ved et erstatningsoppgjør som dette, fordi det vil være gått så uvanlig lang tid fra skadetidspunktet til oppgjørstidspunktet.

Forsåvidt gjelder plikten til å betale renter utenfor morarenteloven er det grunn til å merke at Høyesterett, i Rt. 2002 s. 71, bl.a. ga følgende uttalelse om renteplikt ved erstatningskrav, etter først å ha redegjort for tidligere rettstilstand og den senere rettsutvikling:

"Ut fra de forhold jeg nå har nevnt, er det slik jeg ser det ikke grunnlag for å opprettholde den tradisjonelle lære om at renter krever særskilt hjemmel. Det tap skadelidte påføres ved å oppnå erstatning lenge etter at skaden er påført ham, kan ikke lenger avfeies med at rentekrav ikke er hjemlet, men må vurderes som en mulig erstatningsberettiget tapspost. Hvorvidt en erstatning skal omfatte et rentetap, må avgjøres utfra en vurdering av den konkrete situasjon og på bakgrunn av vanlige erstatningsrettslige regler." Det bemerkes for ordens skyld at denne sak ikke gjaldt erstatning for yrkesskade, eller personskade i det hele.

2. Mens plikten til å betale renter må ansees for utvilsom, er spørsmålet om rentesatsen vesentlig vanskeligere.

Det erstatningsrettslige utgangspunkt synes å være at det skal betales morarenter fra skadetidspunktet, jfr. forsåvidt Peter Lødrup: Lærebok i erstatningsrett (1999) s. 415 og s. 476. "Beregningen av det lidte

inntektstapet skjer på årsbasis, med morarenter av de årlige nettotap" (s. 415). Renten etter morarenteloven er for tiden 12 % flat.

I forhold til dykkernes erstatningskrav skal morarenter nettopp gi kompensasjon for det avsnitt og de ulemper det får for kreditor - skadelidte - at skyldig beløp ikke gjøres opp til forfalltid, og erstatningskrav forfaller prinsipielt på det tidspunkt skaden oppstår. Ut fra denne betraktning kunne meget tale for å knytte rentesatsen til den til enhver tid gjeldende morarente.

Renteberegning fra skadetidspunktet vil bl.a. innebære at de dykkere som ble rammet på et tidlig tidspunkt, og dermed ikke kunne fortsette å arbeide som dykkere, nødvendigvis vil få en betydelig større erstatning enn de som er blitt rammet på et senere tidspunkt. Det må videre tas i betraktning at svært mange av disse dykkere var unge mennesker med betydelig gjeldsbyrde pga. kjøp av bolig, annen etableringsgjeld, osv. Bortfall av arbeidsinntekt medførte for mange at de ikke kunne makte å betjene denne gjeld, og dermed ble påført betydelige utgifter i form av morarenter m.v. De satt med dyre lån, mange inkassosaker og ingen formue. På den annen side var det andre som ikke fikk like store vanskeligheter.

Det tilføyes at rentenivået varierer betydelig over tid, jfr. for såvidt vedlagte tabell (vedlegg 10) Norges Bank 3 mndr Nibor pr. mnd fra og med januar 1982 og frem til og med august 2003 (Tilgjengelige tall for Nibor forefinnes bare fra januar 1982). Snittrenten for hele denne perioden utgjør nesten nøyaktig 9,5 % (9,495 %). Et alternativ kunne derfor være å legge til grunn denne snittrente for tiden fra skadetidspunktet frem til voldgiftsrettens avgjørelse, med tillegg av 1 % eller 1,5 %, idet bankenes utlånsrente gjennomsnittlig vil ligge over snittrenten med omlag en slik prosentsats. Et annet alternativ kunne være å gjøre bruk av bankenes utlånsrente, basert på den tabell som er utarbeidet av Norges Bank, inntatt i Penger og Kreditt nr. 4/2000 (vedlegg 11). Det fremgår av denne tabell at bankenes utlånsrente helt siden 1963 har vært høyere enn 5 %, og gjennomsnittlig utlånsrente i tidsrommet 1969 - 1999 var 8,64 % (vedlegg 12). Ulempen er at dette utgangspunkt innebærer en varierende rentesats, og kompliserer dermed renteberegningen i en viss utstrekning. Ved den konkrete renteberegning vil imidlertid beregningsprogrammer kunne anvendes.

Med et erstatningsrettslig utgangspunkt vil siktemålet måtte være å dekke skadelidtes individuelle tap. Påregnelighets- og effektivitetshensyn

tilsier imidlertid en viss standardisering, slik Høyesterett bemerker i den ovennevnte avgjørelse, Rt. 2002 s. 71:

"Meget taler ... for en standardisering ut fra det man etter forholdene i saken kunne kalle en "normalpris" på penger. I vår sak mener jeg denne må fastsettes med utgangspunkt i bankenes innskuddsrente for beløp i den størrelsesorden det dreier seg om ... Erstatning tilsvarende utlånsrenten ... mener jeg forutsetter at han hadde behov enten for å betale gjeld eller oppta lån."

Ytterligere er det grunn til å påpeke at det ved beregningen av tap i fremtidig erverv - hvor det må opereres med en kapitaliseringsfaktor - er lagt til grunn beregninger basert på 5 %. Det vises for såvidt også på dette punkt til Peter Lødrup: Lærebok i erstatningsrett (1999) s. 448, hvor det under henvisning til rettspraksis konkluderes med at det - for såvidt gjelder tap i fremtidig erverv - må legges til grunn at det "i lang tid fremover" vil bli brukt 5 %.

Selvsagt er det forskjell mellom kapitaliseringsfaktoren for tap som gjelder fremtidig erverv, og renteberegningen ved tap som allerede er lidt. I første tilfelle er det tale om fordelten ved å få et beløp til disposisjon nå, mens det i det annet tilfelle er tale om å dekke den ulempe og det tap man er påført ved ikke å kunne disponere beløp man rettmessig har krav på. Det er likevel et spørsmål om ikke det vil være enklere for det hele erstatningsoppgjør å basere seg på et utgangspunkt om den samme rentesats for såvel lidt som for fremtidig tap - og legge til grunn 5 %. Det må imidlertid presiseres at det for selve renteberegningen foreligger tabeller som gjør at den praktiske betydning av en slik forenkling ikke skal overdrives. Det viktigste poeng er at en rentesats på 5 % p.a. fremstår som en rimelig rentesats i det totale erstatningsoppjøret for dykkerne og deres etterlatte.

I forhold til det tap som allerede er lidt vil det måtte legges til grunn en renteberegning basert på 5 % pr. år, altså slik at erstatningsbeløpet tillegges 5 % for hvert år (rentesrente). Dette er som kjent situasjonen når det er tale om skyldige beløp til en finansinstitusjon; her foretas renteberegningen av hovedstol med tidligere påløpne renter. Tilsvarende gjelder for innskudd. Denne renteberegning innebærer en høyere effektiv rente enn 5 %. I forslaget er prinsippet om rentesrente kommet til uttrykk ved angivelsen av 5 % pr. år (p.a.).

Utgangspunktet om 5 % p.a. er altså foreslått som en standard rentesats for dette erstatningsoppgjør. I enkelte tilfelle kan det likevel tenkes at tapet vesentlig overstiger 5 % p.a., slik at det ville fremstå som urimelig om denne rentesats ubetinget skulle anvendes. Således har enkelte av dykkerne måttet selge bolig, kanskje også fritidsbolig og annen eiendom, på tvangsauksjon, og har vært påført betydelige utgifter ved at finansinstitusjoner har belastet dem for morarenter, gebyrer og andre omkostninger. Forslaget åpner for at slikt ytterligere tap kan kreves erstattet. Det påhviler dykkeren eller dennes etterlatte å godtgjøre at slikt ytterligere tap er lidt.

3. Tilsvarende må det ved renteberegningen tas hensyn til utbetalinger som det skal gjøres fradrag for, jfr. forslaget punkt 2.

4. Som vedlegg 13 følger alternative beregninger som viser hvorledes rentesatsen påvirker et erstatningsoppgjør a) for den til enhver tid gjeldende morarentesats, b) "flat" morarentesats 12 % gjennom hele perioden, c) bankenes utlånsrente i denne periode, d) bankutlånsrente 11 %, e) Nibors snittrente med tillegg av 1,5 %, f) Nibor + 1,5 % flat er 10 %, d), og e) (særskilt beregnet på eget ark) 5 % rentesats p. a. (vedlegg 14).

Til forslaget punkt 4.

Staten skal ikke påberope seg noen foreldelsesfrist i anledning skader som omfattes av pkt. 1, jfr. pkt. 2, og heller ikke i relasjon til renteberegningen etter pkt. 3.

Det er også lagt til grunn av departementet at foreldelsesinnsigelsen frafalles, jfr. St. meld. nr. 47 (2002-2003) s. 16.

Det er i forslaget presisert at foreldelsesinnsigelse frafalles for såvel hovedkrav som for renter.

Til forslaget punkt 5.

Erstatning etter pkt. 2 og renter etter pkt. 3 fastsettes av en voldgiftsrett på tre medlemmer. Staten og Nordsjødykkeralliansen utpeker hver ett medlem av voldgiftsretten. De således utpekte medlemmer utpeker i fellesskap voldgiftsrettens leder. Voldgiftsrettens leder skal være jurist, og ha de kvalifikasjoner som kreves for å være dommer i Høyesterett.

Voldgiftsrettens vedtak er endelig.

Forøvrig får tvistemålslovens kap. 32 anvendelse.

Forslaget angir voldgiftsrettens sammensetning. En slik sammensetning av en voldgiftsrett er den vanlige.

Voldgiftsrettens vedtak vil, i de tilfelle hvor staten ikke frifinnes, formelt måtte rette seg mot staten, og siden det er tale om et saksområde som hører inn under Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil det formentlig være mest korrekt at vedtaket retter seg mot staten ved dette departement. Vedtaket kan ikke rette seg mot Statens Petroleumsforsikringsfond, ettersom dette fond hverken kan saksøke eller saksøkes, jfr. lov om Statens Petroleumsforsikringsfond § 5 annet ledd.

Voldgiftsrettens oppgave er å foreta erstatningsutmålingen. Prejudisielt vil voldgiftsretten måtte ta standpunkt til bl.a. spørsmålet om nødvendig årsakssammenheng foreligger, jfr. forslaget punkt 1. Finner voldgiftsretten at slik årsakssammenheng foreligger, utmåler voldgiftsretten erstatningen, og avsier dom i henhold til dette. Skulle voldgiftsretten imidlertid finne at nødvendig årsakssammenheng ikke foreligger, vil voldgiftsretten måtte avvise saken - og ikke avsi frifinnelsesdom - idet en slik avgjørelse ikke er omfattet av voldgiftsrettens mandat. Formentlig vil det i så fall være mest korrekt at voldgiftsretten avsier avvisningskjennelse. Det materielle spørsmål - om nødvendig årsakssammenheng foreligger - vil i så fall kunne innbringes for de alminnelige domstoler til avgjørelse, dersom dykkeren eller dennes etterkommere er av den oppfatning at fornøden årsakssammenheng foreligger. En dom som finner at slik årsakssammenheng foreligger vil innebære at saken igjen kan bringes inn for voldgiftsretten, som deretter kan foreta erstatningsutmålingen. Det kan forsåvidt vises til Henry John Mæland: Voldgift (1988) s. 92.

Til forslaget punkt 6.

Erstatning etter pkt. 2, jfr. også pkt. 3, utmålt av voldgiftsretten belastes Statens Petroleumsforsikringsfond.

Voldgiftsrettens utgifter belastes Statens Petroleumsforsikringsfond.

1. Det er i punkt 6 første ledd foreslått at Stortinget, som et ledd i erstatningsoppgjøret med dykkerne, treffer vedtak om at den erstatning som

utmåles av voldgiftsretten, med renter, blir å belaste Statens Petroleumsforsikringsfond.

Selvsagt kan Stortinget velge den løsning at disse beløp skal dekkes over statsbudsjettet. I så fall kan punkt 6 i forslaget strykes. Det følgende baserer seg på at Stortinget velger å følge forslaget og legge til grunn den løsning at Statens Petroleumsforsikringsfond belastes for de beløp det her er tale om.

Det er i vedlegg 12 gjort nærmere rede for det juridiske spørsmål om Stortingets adgang til å treffe vedtak om at utbetalinger i forbindelse med erstatningsoppgjøret vedrørende pionerdykkernes forhold i Nordsjøen skal belastes Statens Petroleumsforsikringsfond.

Statsråden har riktignok - i Arbeids- og administrasjonsdepartementets brev av 16. juni 2003 (ref. 200300243-71/MSJ) til Stortinget, Kontroll- og konstitusjonskomitéen - konkludert med "at det ikke vil kunne foretas en utbetaling til pionerdykkerne fra statens petroleumsforsikringsfond". Denne uttalelse refererer seg imidlertid utelukkende til spørsmålet om *Kongens* adgang til ensidig å disponere over fondets midler, og berører overhodet ikke det grunnleggende spørsmål om *Stortingets* disposisjonsadgang over disse midler.

Sammenfatningsvis bemerkes i denne forbindelse at Statens Petroleumsforsikringsfond er ikke noe eget rettssubjekt, og ingen private eller andre parter kan gjøre rettigheter gjeldende direkte mot fondet. Ansvar påhviler staten, som gjennom lovvedtak (lov om Statens Petroleumsforsikringsfond av 30. mai 1986 nr. 23) har etablert fondet ut fra selvassurans prinsippet. Internt har således staten satt av penger til dette formål. Dessuten er fondets midler er dannet ved bevilgninger over statsbudsjettet, og midlene forvaltes av vedkommende departement. I relasjon til Stortingets bevilgningsmyndighet må fondet ansees som en del av statens ordinære midler, og kan derfor disponeres av Stortinget slik dette måtte finne det hensiktsmessig. I relasjon til *Kongens* adgang til å disponere over fondets midler er det imidlertid i lovens § 3 lagt inn den begrensning at utbetalinger skal dekke skader og ansvar som rammer staten i egenskap av direkte økonomisk deltager i petroleumsvirksomheten. Dette er imidlertid en begrensning som er satt av Stortinget overfor *Kongens* disposisjonsadgang over fondets midler. Denne begrensning får imidlertid ikke anvendelse når det gjelder *Stortingets* adgang til å disponere over disse midler, idet fondet for såvidt utgjør en del av statens ordinære midler.

2. I punkt 6 annet ledd er foreslått at også voldgiftsrettens utgifter skal belastes Statens Petroleumsforsikringsfond. Det vil nødvendigvis være knyttet utgifter til voldgiftsrettens arbeid, såsom leie av lokaler til rettsmøter, utgifter til sekretær og annen kontorhjelpe, honorarer til voldgiftsrettens medlemmer, osv.

Til forslaget punkt 7.

Oppgjøret skal omfatte alle dykkere/deres etterlatte i Nordsjøen som på norsk territorium og/eller norsk kontinentalsokkel er blitt påført skade på grunn av eller i tilknytning til utført dykking i forbindelse med oljevirkosomheten i Nordsjøen i tidsrommet 1965 - 1990.

Denne begrensning er i samsvar med det mandat som ble gitt granskningskommisjonen, jfr. NOU 2003: 5 s. 10-11.

Forslaget omfatter følgelig ikke dykkere som først begynte dykking i Nordsjøen etter 1990.

Spørsmålet om en dykker eller dennes etterlatte er blitt påført skade på grunn av eller i tilknytning til utført dykking i forbindelse med oljevirkosomheten i Nordsjøen i tidsrommet 1965 - 1990 - og således er omfattet av dette erstatningsoppgjør - skal avgjøres etter de samme bevisbyrderegler som de som gjelder for erstatningskravet selv. Prinsippet om "omvendt" bevisbyrde får således anvendelse, jfr. ovenfor til forslaget punkt 1.

Til forslaget punkt 8.

Bestemmelsene om dette oppgjør får bare anvendelse på de dykkere/deres etterlatte som senest 31. des. 2007 tiltrer ovenstående punkter 1-7, likevel slik at tiltredelse også kan gjøres senere, dersom det foreligger særlige omstendigheter og fristoversittelsen ikke er forsettlig.

For å være omfattet av dette oppgjør må krav være reist overfor voldgiftsretten senest 31. des. 2007, likevel slik at sak også kan reises senere, dersom det foreligger særlige omstendigheter og fristoversittelsen ikke er forsettlig.

Siden det med dette forslag tas sikte på et endelig og fullstendig oppgjør, hvor erstatningsutmålingen skal finne sted ved voldgiftsrett, det

anvendes en moderat rentesats, og det også tas standpunkt til bl.a. spørsmål om fradrag for ytelser fra Staten, Statoil og Stiftelsen, frafallelse av krav på oppreisning, m.v., er det naturlig at dykkerne eller deres etterlatte må tiltre ovenstående punkter for å kunne påberope seg disse og fremme sak for voldgiftsretten. Det må være tilstrekkelig at slik erklæring fremsettes senest 31. des. 2007, men med reservasjon for tilfelle hvor særlige omstendigheter foreligger, jfr. forsåvidt kommentarene nedenfor til punkt 8 annet ledd. I praksis vil det være naturlig at erklæringen avgis i form av stevning til voldgiftsretten.

Det er altså dykkere/deres etterlatte som aksepterer ovenstående ordning, som vil være omfattet av denne.

Andre dykkere/deres etterlatte, som ikke aksepterer denne ordning, vil stå fritt til å fremme sine krav for de alminnelige domstoler.

Fristen i forslaget punkt 8 annet ledd er fastsatt på bakgrunn av at det pågår et omfattende prosjekt om dykkernes helsemessige forhold ved Haukeland Universitetssykehus. Undersøkelsene tar sikte på å omfatte alle dykkere, og sluttrapporten forventes å foreligge mot slutten av 2004. På dette tidspunkt synes det å kunne antas at de enkelte dykkere/deres etterlatte vil ha tilstrekkelig grunnlag til å vurdere om det vil bli reist krav på basis av dette oppgjør. Det er derfor, i samsvar med vanlige erstatningsrettslige regler, naturlig å legge dette tidspunkt til grunn, og å operere med en tre års frist fra dette utgangspunkt. På denne bakgrunn er det i forslaget foreslått at krav må være fremmet overfor voldgiftsretten senest 31. desember 2007.

En absolutt siste frist vil imidlertid lett kunne komme til å virke urimelig, idet det må tas særskilt hensyn til at det blandt dykkerne kan være enkelte med senskader som gir seg utslag i psykiske lidelser, med tilhørende beslutningsvegring osv., og dermed sammenhengende evne til å kunne ivareta sine egne interesser og til å følge med i bl.a. de muligheter som dette forslag åpner for. I forslaget er det derfor åpnet for at det også etter 31. desember 2007 skal være adgang til å reise sak for voldgiftsretten, dersom det foreligger særlige omstendigheter. På den annen side er det liten grunn til at dykkere eller deres etterlatte som har valgt ikke å reise sak for voldgiftsretten, og dermed har oversett fristen med åpne øye, skal ha en slik mulighet for senere å reise sak for voldgiftsretten. Dykkere eller deres etterlatte kan f.eks. ha vært av den oppfatning at saksanlegg for voldgiftsretten ville kunne redusere deres muligheter for å nå frem

annensteds med sine krav - kanskje overfor en domstol i et annet land - og derfor har valgt å oversitte fristen.